

EDINOST

Glasilov slovenskega političnega društva za Primorsko.

.V edinosti je moč.

„Edinost“ izhaja vsako sredo; cena za vse leto je 4 gid. 50 kr., za polu leta 2 gid. 50 kr., za četrto leta 1 gid. 50 kr. — Za oznanila, kakor tudi za poslanice se plačuje za navadno tistopno vrsto: 25 kr. če se tiska 1 krat, 22, če se tiska 2 krat, 20 če se tiska 3 krat. Za večje črke po prostoru. Pri večkratni tiskani je cena v primeri manjša.

Naročnina naj se pošilja upravnistvu (Veduta Romana št. 106). — Vse drugo uredništvo. — Nefrankrana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi brez posebne vrednosti ne vračajo. — Posamezne številke se dobivajo po 10 kr. v okolici Na Opčinah, na Proseku, v Barkoli, v Bazovici, v Škodnji in M. Magdaleni zg.

Zadnji list št. 5 nam je državno pravdnistvo zaplenilo zaradi dopisa „na Prepolcu“, zato smo napravili drug natisek ter ga poslali vsem čest. gosp. naročnikom.

Mi nemamo pravice soditi dejanja državnega pravdnistva, ali toliko vendar smemo reči, da se nam je zdel zaplenjeni dopis politično tako nedolžen, kakor novo rojeno dete.

Zoper zaplenitev smo vložili pritožbo.

ISTRA.

Kakor bolniku siromaku, kterege življenje je bilo polno trpenja in težav, zdravnik stopram takrat misli na zdravlilo, ko mu slabosti uže sapo zapirajo — enako se godi tebi, siromašna dežela Istra! Stopram ko so popolnoma usahnoli studenci tvojege blagostanja, ko ti lakote bleđi zarjavelo lice in so ti ptujci ali brezsrčni popotniki domačini izpili zadno srago krvi: sedaj stopram prihaja vlade in usmiljenih bratov pomoč. Da bi vsaj zdatna bila!

Ako bi pa kedo mislil, da vso to siromaštvo, ktero je vzrok, da si ubogo ljudstvo uže od jeseni le s travo, da celo z brinjem, in to po enkrat na dan, svoje trudapolno življenje hrani, izvira edino od lanske slabe letine, jako bi se motil. Uzroki tej strašni osodi so se gojili uže mnogo let, če tudi ni vlada ali vsaj kak veljaven domoljub bodisi z dejanjem, bodisi z besedo na to opozoril, kar je moralo priti, kajti slabi pridelki so le pospešili to, kar je moralo priti.

Da pa hujše ne bude, da brezvestna lahonska stranka ne spodrine našega slovenskega elementa popolnoma iz Istre, treba zastaviti vse moči, treba z strogo besedo in vspešnim dejanjem braniti našim bratom zadno pravico, treba vzeti ljudstvo v svoje varstvo, ter mu z dobrimi poduki i materijelno pomočjo ohraniti dom i narodnost.

Odgrnimo zagrinjalo, ter ogledimo si one nevarne razmere, ktere vladajo po Istri. Čuli smo doslej le o statističnih izkazih o Istri to, da je dežela pasivna; nikdo, niti vlada, niti narod se pa trudil, iskati jedra tej žalostni resnici, ter odstraniti zapreke in tako z dobrimi poduki in marljivimi izgleđi, kolikor mogoče povikčati dohodke. Bila je ta dežela doslej znana le po imenu. Od leta do leta je bilo siromaštvo i lakot na dnevnem redu; leto za letom je Njih Veličanstvo presvitli cesar milosrdno podaroval na tisoče goldinarjev stradajočemu ljudstvu, in to je bilo vse. — Da so si lahoni in poitalijančeni domačini revščino ljudstva obrčali v svoj prid, kedo bi se temu čudil.

Večina teh brezvestnežev je začela pestiti in odirati ubogo ljudstvo; porabili so priliko neugodnih let, ter posojevali ljudstvo novce na visoke obresti, — zamudili pak tudi niso o dobrih letinah ves z potom prisluzeni pridelek za obresti krivično pograbiti. Ako se je kedo hotel pritožiti zoper storjeno krivico, nij mu bilo dano, kajti cesarske uradnike hranijo le uradnike italijanskega jezika in kedor tega ne zna, njemu nij bilo pravice.

Podlistek.

Iz kraške bisage.

2. Kraški svet.

Da bi na Krasu bilo kaj izvirkov in studencov žive vode, hodil bi vendar časi kak poet se navduševati na ta svet, kakor so grški pesniki imeli za tako svrhu svoj studenec „hipokreno“, latinski „kastaljsko“ vodo, — celo Kranjci imajo „Savico“. Ali kde bore kraški pisatelj kaj enacega dobi? Pač imajo Openci svoj „Prčji dol“ (— na deski „Percedol“), kamor se hodijo Nemci iz Trsta „puzkat“, pa marsikteri nevkretnež, mesto pevske žile, dobi „rog“ na glavo, kadars se mu spodrsne in če ploskne po ledu, kakor je dolg in širok.

„Da bi legel, da bi legel, da bi nigdar ne vstal“, tako je nekđaj kraški godec zakročil. Mi nobenemu ne želimo slabega, pa skoraj bi želeli vsem onim pisateljem, ki v tujih deželah vidijo le senčno stran a nijedne dobre stvarice ne znajo povedati o njej: „Da bi legli, da bi legli, da bi nigdar ne vstali“.

O Krasu znajo takovi pisci strašanske reči pripovedovati, da človek nehoté sega po svojih nogah, ako so še cele ali ne.

Naravno je, da je ljudstvo zanemarjalo polje i vinograde, ter rajše stradalo brez dela, nego z trudnimi udi. Vsled te malomarnosti pa so tudi naravni elementi činili škodo, da so se dohodki redno manjšali. Koliko rodovitne zemlje leto za letom odplujo nalivi i odnese vihar v sinje morje! Je li toraj čudo, da polje onemore in ne donša, kakor na primer v lanskem letu, nikakega pridelka?

Vrh tega pa še razdirajo socijalne razmere narodno blagostanje. Navada je: kolikor sinov, toliko gospodarjev. Kder je oče uže siromašno živel, na onem posestvu živi danes morda pet sinov z družinami; pa kako živé? — Tužna mi majka!

Kaj storiti o tako britkih zadevah?

Umakniti se ptujcu nikakor ne smemo, toraj domoljubi! poprijeti se je resno jako težavnega dela. Prva naloga je narodnim državnim poslancem, da interperirajo ministra pravosodja: kako se izvršuje in kedaj bode dodefana zemljiščna knjiga za ubogo Istro, da bode kmetu mogoče dobiti kapitala za zmerne obresti, — dalje: je li znano, da večina cesarskih uradnikov ne zna slovenskega jezika, da se italijanski jezik ko uradni jezik rabi, akopram prosto ljudstvo le slovanski umeje. Naj naši poslanci v državnem zboru silijo na to, da se določi postava, ktera odernhom zarine zapah ter vzame pravico, trjati neizmerne obresti.

Državna komisija za pogozdovanje Krasa v Trstu naj bi se blagovoljno naprosila, da se po pašnikih i golih prostorih v vsej Istri pod vodstvom strokovnjaka zasadé drevesa, da se zemlja zavaruje proti vetru i nalivom. Posebno sedaj bi se to koristno dalo izvesti, kajti ljudstvo bi se prisluzilo novcev z delom, dežela pa bi dobila podlago do blagostanja.

Želeti bi bilo, da vsako politično društvo i odbori za stradajoče v Istri stavijo nujne prošnje svojim poslancem. Kako bi se pa morali narodnjaki spešno poprijeti najtežavnjše naloge, ter si stalno ustanoviti upljev pri ljudstvu, naj mi bode dovoljeno, o tem govoriti prihodnjic.

X.

Pomoč našemu kmetu.

Pod tem naslovom je navédel gospod Domobranec v I. številki letošnje „Edinosti“ osem prašanj, katera naj bi pričela naša inteligenca, zastopana po našem društvu „Edinost“ v prid našemu kmetu razpravljati, ter jih po razpravi našim poslancem izročila s to prošnjo, da jih v dejanje uvedó. Prašanje, kako našemu kmetu pomagati, mora smatrati vsak misleči narodnjak odločno za najvažnejše, kajti, kaj je narod brez blagostanja v splošnej revščini? — Nič, čisto nič! To je, kar malin brez vode, po čisto resničnem francozskem pogovoru „l'argent fait la guerre“. Prašanja, katera g. Domobranec navaja, prečital sem z veliko pozornostjo, premišljeval jih do dobrega, ter primerjal jih tudi praktičnemu kmečkemu živjenju, katero sam skušam. Rezultat premišljanja mi je menjenje, skoro bi rekel prepričanje, da se morem jaz in da se more z menoj vred tudi vsak drug kmetujoč Slo-

Tako piše pruski višji gozdar v. Pannewitz: „Kras, puščava, kamenito morje pri Trstu, kder so brezkončne goličave, da človeka žalost sprehaja pri grozovitem pogledu tega strašanskega kamenitega sveta, te turobne pustinje i. t. d.“¹⁾ Drug pisatelj, skoraj domač, pravi: „Kraševci so ubožni, ker vse Kras je, tako bi dejal, strašna kamenita puščava.“²⁾ Sopot drugemu je Kras „kakor s kostmi posuto mrtvaško polje.“³⁾

Najnovejši pisatelj tržaške zgodovine „don Jacopo Cavalli“ pravi v svojej od mestnega zastopa nadarjeni knjigi: „Mislite si velik prostor kolikor vam seže oko, podobno ostrim vrhovom Vene (gorovja okoli Trsta), ves luknjičast, posut s kamenitimi grobljami, kder s težavo raste žépek, žalbelj, kaka bilka trave, kak grmiček hrastov ali bukov (?) kak brinj ali trn: pa imate Kras.“⁴⁾

Slehern, ki ne sodi tako pretirano, ter stvari hladnokrvno razmotruje, kakor se je z lastnimi očmi prepričal, mora priznavati, da nij vse tako, kakor se onim pisateljem dozdeva. Res je na Krasu mnogo in preveč in zmiraj več pleš in goličav, ali tako

¹⁾ „Der Karst, eine Steinwüste oder ein Steinmeer bei Triest“ vom Oberforstmeister v. Pannewitz. Berlin 1866.

²⁾ Zgodovinske drobtince po Goriskem. Prijatelj 1855, str. 350.

³⁾ Dr. Schreiner: Statistik.

⁴⁾ La storia di Trieste, da Jacopo Cavalli, Trieste 1877, p. 13.

venec, posebno pa še Primorec s točkami 4, 5, 6, 7 in 8 najpopnejši zlagati, ne pa tako z ostalimi, to je s 1, 2 in 3.

Gospod D. meni, da potrebujemo za Primorsko najprej popotnega učitelja, i to za toliko časa, dokler nemamo zadosti sposobnih ljudskih učiteljev. Proti popotnemu učitelju, teoretičnemu i praktičnemu strokovnjaku, kateri naše razmere popolnem pozna, ne more biti noben previdni človek — a Bog nas obvaruj tacih, kakoršnega sem lansko leto slišal v Sežani nekaj o sadji brbljati. — Vsi primorski boljši, posebno pa previdnejši, za napredek vneti posestniki si moramo z gospodom D. vréd le najtoplejši želeti, da pravega popotnega učitelja kakor hitro mogoče dobimo. V ta namen naj bi sklicalo naše društvo „Edinost“ prav v kratkem občni zbor, v katerem bi se ta zadeva razpravljala, ter se potem precej enemu naših deželnih poslancev izročila, da stori, kar potreba veleva. Popolnem se vjemamo tudi z mislijo, da bi popotni učitelj hodil pred vsem boljše posestnike podučevati, kajti berač se nema s čem napredka lotiti po pogovoru: kder nič ni, še cesar svojega prava nema.

Da bi naloga popotnega učitelja vsakemu uže znana bila, to ni po vsem tako, kajti prav popotno učiteljstvo bode, ako se vpelje, našim krajem čisto nova vpeljava, katero se bodemo še le učili spoznavati. Kar se pa tiče koristi popotnega učitelja, ni ona le malo kateremu znana, temuč, rekel bi skoraj kar naravnost, da nobenemu — dokler učitelj svoje delavnosti ne prične. Korist popotnega učitelja bode odvisna gotovo v najprej vrsti od njega samega. Dobimo za to pravega moža, kateri ne bode stvari le popolnoma razumeval, temuč se je tudi prav lotil; potem bode gotovo njegova delalnost plodna. Dobimo pa za to polovičarja, ali pa morebiti tudi strokovnjaka, kateri pa ne zna stvari praktično v roke vzeti; potem nam bode gotovo prav malo ali pa čisto nič na korist. V poslednjem slučaju utegne tudi popotni učitelj le ničemurna igrača postati, kakor je to, žali Bog! nek kmetijski zavod na Goriskem, o katerem bomo o priliki govorili.

Kar se tiče daljnega menjenja gospoda D. o ljudskih učiteljih, da bi oni kmetijstvo učili v ljudskih šolah, o tem se midva ne zediniva. S tem njegovim menjenjem se pa tudi noben drug kmetovalec ne zediniva, kajti kmetovanje ali kmetijstvo ni predmet kakor čitanje, računjenje, pisanje i. t. d., kateri se dá otroku mehanično v glavo vtepati, kmetijstvo je marveč resnoben predmet in tisti, kdor se ga ima učiti, ne sme biti več otrok, ampak uže resno misleči človek. O tej zadevi se spominjam, da sem čital pred par leti v zasjalem „Kmetovalcu“ članek, kateri je bil meni, in z menoj vréd brez vsega dvoma tudi vsem drugim resnično na „zelenem polju“, ne pa na „zeleni mizi“ kmetovalecem prav iz srca vzeti, in le obžalovati moram, da ga nemam pri rokah. Skrajni čas je rés uže, da se néha s kmetijstvom igrače uganjati. Pa — o čudo! na Dunaji se niso skoraj še ohladili stoli, na katerih so gospodje kmetovalci „zeleno mize“ v agrarnem kongresu sedeli ter sklenoli na vlado vplivati, da se v ljudske šole poduk o kmetijstvu uvéde in uže otrok za kmetijski stan pripravlja!

Zoper to, da bi se učiteljski pripravniki v učiteljskih tudi v kmetijstvu podučevali, ne sme, to sé vé da, nobeden pametnih

strašanska puščava vendar ne more biti, ker sam c. kr. referent o gozdovih pl. Mayersbach pravi: „Dolenji Kras (devinski, kopenski in nekaj sežanskega okraja) obsega 89,002 oralov, izmej teh je suhe grize (popolnoma nerodovitno) 2,135 oralov. Gorenji Kras (Sežanski okraj, tržaškega nekaj, in dolinski ali brežanski Kras), obsega 35,102 oralov, od teh 625 nerodovitega svetá.“¹⁾ Torej vsega Krasa, kakor ga navadno umevamo, je 124,104 oralov, a puščave 2,760 oralov.

Sto štir in dvajset tisoč je vendar mnogo več, nego dva tisoča. Tukaj številke govore, ne pa poetiški vzlet. Te se vé, kadar rečemo: toliko oralov je kraskega svetá, ne sme se misliti, da se res lahko orjejo. Mnogo je pašnikov, ki niso za drugo rabo, nego da blagó, dokler more, kako bilko hrane na njih najde, pa ga ni še rodila majka onega mojstra, ki bi znašel bil plug za oranje kraških pašnikov, kakor svetuje g. prof. Povše: „Želeti bi bilo, da bi bila vsaj večina pašnikov preorana.“²⁾ Nikakor se ne smejo vse dežele po enem kopitu meriti. Drugači zemljata, vse drugače kamenita in pusta tla. Živinoreja je glavni steber kmetije, a prav živinorejo hočejo na Krasu zatreti na ljubo pogozdovanju z — borovcem.

¹⁾ Die Bodencultur auf dem Karste des öster. illyr. Küstenlandes, von Leop. Mayersbach. Triest. 1871, p. 6. in 17.

²⁾ Umni kmetovalec. II. snopič str. 267.

kmotov biti; ali da bi se za to v kmetijstvu počeli, da bi potem otroke kmetovanja učili, to je kar naravnost rečeno, zelo pretirano! Učiteljski pripravniki naj se le v učiteljskih tudi v kmetijstvu poučijo, in dobro, kolikor mogoče temeljito naj se poučujejo. Vsepi naj se poleg tega pa tudi še vsakemu kar le mogoče globoko v srce, da se ne uči zaradi tega kmetijstva, da se bode v poznejem službovanju kakor ljudski učitelj na kmetih s otroki v šoli kmetijske igral, ampak za to, da bode on mogel tiste, katerih otroke ima v čitanju, računjenju, pisanju i. t. d. temeljito poučevati, da bode mogel kmečki stan dobro spoznati in presoditi. Nove šolske postave so uže take, da se priprosti kmet ž njimi ne more sprijazniti, in iz tega izvira bolj ali manj skoro povsod žalostna prikažen, da kmetje ljudskega učitelja bolj ali manj pisano gledajo. Ako bi pa gospod ljudski učitelj v kmetijstvu kolikor mogoče dobro podkovan bil, in ako bi on lepo prijazno v zimskih večerih, in sploh kadar to prilika nanese, kmete, posebno pa kmečke odrasle fante, na napake njih kmetovanja opozoroval, ter jih s pravilnostjo seznanjal; prikupil bi se on vsem tako, da bi se bolj ne mogel, in kar je poglavitna reč, sad take delalnosti pametnega učitelja poznal bi se gotovo v kratkem času v srenji. Otroci pa naj se s kmetijstvom v miru puščajo, tem bolj pa v pravih predmetih ljudske šole poučujejo, naj bode z porabo izglede ali nalogi kmetijskega značaja, več pa ne.

Toda ljudski učitelj naj bi za svoj trud tudi primerno plačo dobival, saj bi ne bila nikakor zavržena, tako zavržena, kakor so vsakoletno, iz kmečkega šepa vzete nagrade tistim ljudskim učiteljem, kateri tako imenovani „landwirthschaftlichen fortbildungskurs“ ali kako se ta spaka imenuje, uganjajo. Tisti denar, kateri se za to trosi, res je zavržen. Kdor tega ne veruje, naj gre v tako srenjo, v katerej učitelj že več let zaporedoma „fortbildet“ in naj po kmetijskem napredku stikuje. Stakne gotovo nič ne, k večemu preprič, besedovanje mej roditelji in otroki, ker hoče „jajce več od pute vedeti“. Ali bodimo pametni in praktični, in sklepajmo iz praktičnega življenja tako, kakor se resnično vse vrši, ne pa tako, kakor bi si morebiti še le želeli, da bi se vršilo. In praktično življenje nas uči, da otrok, dokler v šolo hodi, doma v očetovem gospodarstvu nič ukrenoti ne sme, do takrat pa, ko toliko doraste, da sme uže tudi sam v kako gospodarsko ukrenbo svoj nos vtakniti, ali pa še celo do takrat, kadar sam svoj gospodar postane — pozabi prav gotovo vse, kar ga je nekdanji ljudski učitelj v šoli v kmetijstvu učil. Čemu toraj v ljudske šole uže tako z družimi predmeti preobloženega otroka še s kmetijstvom trpinčiti?

Kar gospod D. v tretjem prašanju o gospodih duhovnikih pravi, to je pa zopet vse najgolejša resnica. Da! ako bi se v semeniških kmetijstvu kakor obligatni predmet uvédel, in ako bi potem v kmetijstvu poučeni gospodje duhovni tudi resnično kmete svoje cerkve v kmetijstvu poučevati — hoteli, da! ta bi bila najbolj možka, toda — — —

Da bi po tem, ko bo dosti duhovnov in učiteljev, nam popotnega učitelja ne bilo treba, in da bi kmetijske deželne šole še le po tem svoj pomen dosegle, mej tem ko so dan danes pri nas le draga poskušnja; tega ne morem z lepa verovati. Torej o tem prihodnjicu.*)

Deželni brambovec.

*) Prosimo i nadejamo se večkrat kaj iz skušene Vaše roke. (Ured.)

Interpelacija

našega poslanca kneza Windischgrätza v zbornici poslancev 22. januarja o nadlogah delalcev v idrijskem rudniku.

„Pri c. kr. rudniku v Idriji dela 600 do 700 večidel oženjenih delalcev ali v jamah, ali pri pečeh. Ti rudarji, katerih delo ne zahteva le silnega telesnega napenjanja, temoč je zarad soparice živega srebra tudi zdravju na vso moč škodljivo, sprejemali so se v službo prejšnja stotletja iz omenjenih vzrokov večidel za trdno in so dobivali v starosti, ali če so onemogli, nekoliko, če tudi le pičlo pokojnino. Delalci so si služili po 50 do 70 krajcarjev na dan in so smeli svojo ne številno govejo živino pasti po razprostrtih cesarskih gozdih, katero pravico so jim bili podelili prejšnji vladarji v modri in previdni skrbi za delalce, ter jim

Vode, vode! in dobre vodnjake naj bi nam preskrbeli z onimi tisučaki forintov, ktere so potrosili za posilno nasajanje z borinim borom. Drv imamo res malo, a vendar še vsak kmet na Krasu dobi na svojem dnu, da si kosilce skuha, in Kraševci ne kupujejo za kurjavo lesa iz tujih dežel, tudi ni Kras tako zapuščen in gol, da bi morali z govnom kuriti, kakor v Malej Aziji, kder so pod turško vlado še drugače bolj opustošene dežele. Imenitni potovalec Herm. Vambéry pravi: „V nekkih krajih sem videl, da so kmetje z oslom vkup svojo lastno ženo vpregli. Ko sem popraševal: Zakaj tako delate? odgovarjalo se mi je: Ah, effendi, gospodje v Carigradu so nas vgonobili, silni davki in zmioro večji poviški nas zatirajo, da ne moremo zmagovati.“ „Na dalje, pravi Vambéry: Tudi sem opazil, da vse kuhane jedi imajo ondi jako neprijeten duh, kajti mesto pri drvih je kuhajo pri posušenem govnu, kteremu pravijo „tezek“. V hlevih pomešajo steljo in blato in vsako toliko spravljajo ono mešanico na solnce, da se posuši, ter cele skladance priredujejo za kurjavo. „Tezek“ rabijo po vseh onih pustih in golih pokrajinah daleč tija do Kine. Najbolji „tezek“ je iz kozjih bobkov in iz ovčjaka, kterega celó kovači rabijo, mesto oglja. Slabeji je od govéd, a najslabši od konj in oslov.*)

*) Wanderungen und Erlebnisse in Persien, von Herm. Vambéry Pest. 1867. stran 11. in 18.

dali priliko, da so mogli krave rediti in aleko živati, kar škodljivo vpliv živega srebra, kakor je znano, močno zadržuje.

To pašno pravico so brez ugovora živali od leta 1544. do 1871.

Še le sedanje vodstvo ni le dnine od leta do leta zmanjševalo, tako da si zdaj delalce služi le še 25 do 40 krajc., odrasli nad 20 letni rudarski sinovi pa le po 15 krajc. na dan, temoč jim je vzelo tudi pašno pravico.

Prošenj rudarjev, da bi se jim ta pravica pustila še v prihodnje, c. kr. ministerstvo poljedelstva ni uslišalo, pač pa jim je v svojih odlokih od 21. avgusta 1874. in 7. junija 1875. leta pridilo, „da se njih zdravstvenim zadevam drugače pomore in kakor hitro mogoče reši prašanje o zboljanju zaslužka“.

Pa dozdej se ni zgodilo ni to, ni ono. Zdravstvene razmere so marveč tako slabe, da je zmerom po 30 do 50 delalcev, tedaj 5 do 8 odstotkov bolnih, plače pa so tako pičle, da rudarjem po sklepu mesečnega računa in po odbitih troških za žito, katero dobivajo v cesarskih magazinih po trdni ceni, časi le še polu krajcarja ostane ko zaslužek vsega mesesa, ali pa da ostanejo celó cesarskemu eraru še kaj na dolgu.

Tudi delalcem na „geding“ v jami se je zaslužek skoro za polovico znižal. Ako pa rudarji prosijo poboljška, preti jim c. kr. rudarsko vodstvo s tem, da tuje delalce najme, domačim pa delo vzame. Res je c. kr. rudarsko vodstvo opekarje in zidarje iz Italije naročilo ter jim plačuje po 1 gold. 50 kr. na dan še celó zdaj po zimi, ko imajo baje teško primerne in tolike plače vrednega dela.

Vsled teškega in zdravju škodljivega dela in vsled pomanjkanja zadostnega živega delalci vedno belehajo in 1874. l. je bila vsled lakote mej njimi nastala celó vročinska bolezen; sploh so delalske družine uže tako oslabele, da pri nabiranju vojaških novincev v zadnjih letih nobeden izmed njih ni bil potrjen k vojakom.

Ker tako brezobzirno ravnanje nasprotuje človeškim čutilom, in vzlasti ker tudi silno škoduje državnim časti in veljavi, ako c. kr. uradi v c. kr. rudnikih tako ravna, podpisani prevzvišenega gospoda c. kr. ministra poljedelstva prašajo:

1. Mu je li žalostni stan delalcev v idrijskem rudniku in njih zatiranje in brezobzirno izžemanje po c. kr. idrijskem rudarskem vodstvu znano?

2. Misli li kakor hitro mogoče to odpraviti in delalcem pomoči, da bodo mogli vsaj po človeški živeti?*

Železnice i trgovina na Ruskem.

Rusko ministerstvo za občevanje je nedavno razglasilo izvestje o dohodku i prometu ruskih železnic za prvih devet mesecev lanskega leta.

To izvestje je tako zanimivo, da se ne moremo vzdržati, da ne bi nekoliko črtic iz njega posneli. Treba je pred vsem vedeti, da se o ruskih železnicah more še le kakih 25 let govoriti. Predhodnik carja Aleksandra je odprl le eno, po njem imenovano Nikolajevsko železnico iz Petroburga v Moskvo; vse druge so bile odprte mej vlado sedanjega carja. Dne 1. oktobra lanskega leta je obsezala mreža ruskih železnic s finlanškimi vred 21,796 vrst, ali 23,249 km. — gotovo lepa dolgost, ako se pomisli, da je to več nego šteti del vseh evropskih železničnih prog.

V teh devet mesecih so prepeljale ruske železnice blaga okoli polndruge milijarde pudov i nesle surovega dohodka 151.743,000 rubljev, ali 7,389 rubljev na vrsto.

Dalje je treba vedeti, koliko stroškov je prizadela gradba ruskih železnic. Ti troški so v raznih deželah zelo različni. Na Angleškem stane kilometer okoli 500,000 frankov, na Francoskem poprečno 400,000. To odločuje najbolj cena zemljišč, izobilje i pomanjkanje materijala in visokost dnine. O tem se Rusija najbolj približuje severnej Ameriki; na Ruskem ni dražje zemljišče, materijala ni manj i dnina ni višja, nego v severnih američanskih državah. Po tem zgradba ruskih železnic gotovo ni stala nad 725 milijonov rubljev, tedaj 31,000 en kilometer, ki nosi 25% surovega dohodka.

Vzdrževanje prog in obojba stane na Angleškem 4—800,000 frankov na kilometer i leto. Na Ruskem ti troški ne morejo to-

Po dolenjem Krasu so res neke puste in suhe griže, kterih pa nikoli ne pogozde z onimi sredstvi, ktere zdaj rabijo, ostanejo menda še dolgo tri „klasi“ Krasa dolenjega, kakor mi je pravil neki kmetič: „Tomajška fara je prvi „klas“ Krasa, tam kuhajo mesó večkrat, zlasti kadar v turnu teklija, (veče praznike). Komenska fara je drugi razred, tam kuhajo en lonec in zraven še en lonček na dan. Devinska župnija pa je trdi dolenji Kras „tretji klas“. Tam pristavljajo le en lonec na dan k ognju“. Tako je pravil priprost Kraševac, in menda je uže res tako, letos vendar dvomim, da Tomajci tako dobro živé, kajti po vsem Krasu je velika revščina.

Sodnji dan pa vendar menda ne bo še, ako je resnična pravljica o kralju Matijažu, ki globoko pod zemljo v necem podmolu (pečini) spi, ter vselej, ko se predrami, poprašuje svoje vojake: „Ali še raste drevje?“ In dokler odgovarjajo: „Še raste!“ do takrat bode kralj Matijaž spal v podzemeljskej votlini. Kadar pa bo vse drevje posekano, da ne bo več znamenja od njega, takrat vstane kralj z veliko vojsko, in bo kmalo potem konec svetá.

„Finit, Ende, konec;
Baba je razbila lonec.“

M. S. Skalovič.

liki biti, ker tam ni toliko postaj, kolikor na Angleškem, tudi ni treba toliko obojba zgradeb itd. Recimo, da ti troški znašajo 500,000 frankov na kilometer i leto, kar je veliko in odbijmo za vse druga potrebe še 10%, tedaj ostaje če čist dobiček 13%.

Najimennitna i gotovo ena prvih na svetu je Nikolajevska progá. Nje surovi dohodki za prvih devet mesecev lanskega leta so znašali nad 19 milijonov rubljev, tedaj 32,108 rubljev na vrsto, tako da letni surovi dohodki presegajo glavnico, to je: troške, katere je stala nje gradba.

Ako kde, tedaj so na Ruskem železnice provzročile gospodarski prevrat popolnem. Ne le, da so zblizale posamezne pokrajine velikanskega cesarstva, da morejo vzajemno svoje blago izmenjati, one so tudi zenačile tržne cene, kar je sila važno izvozne trgovini, katera se je vsled tega ogromno razvila.

Razen tega je Rusija preprežena se silnimi vodnimi cestami, po katerih se velik del ruskega prometa giblje.

Za luke se je na Ruskem doslej malo skrbelo, a tudi to se je na boljše obrnoló, i na tem se imajo Rusi zahvaliti — Bismarku. Ruska trgovina v evropski zapad se je doslej vozila skoraj izključivo skoz Nemčijo. Bismark je na rusko prevozno blago povisal col, ker je mislil, da bo to v korist Nemčiji; a stari lisjak se je jako prevaril ter Nemčiji veliko škodil. Rusi so po naloženem colu opustili pot skoz Nemčijo ter pošiljajo zdaj svoje blago v baltičke luke, katere so vsled tega v najlepšem razcvetu; ker so te luke k večemu en mesec na leto zamrzle, zato izvoz nema preveliko zaprek. Tako je Bismark, ki je hotel ruske trgovini škodovati, njej le koristil, ker je Rusom pokazal pot, po kateri lahko svoje blago brez cola izvažajo. Ruski izvoz se je tako odločno poprijel te nove poti, da so se velike trgovske hiše v Königsbergu i Danzigu, skoz katerih roke je do mala vsa ruska izvozna trgovina šla, morale preseliti v Rigo i druge ruske luke na Baltu. Zato kulha Bismark jezo i grozi Rusiji.

Kakor v vsem, tako se tudi v trgovini i obrti Rusija kaže, kakor država bodočnosti. Vse je še v razvitku, a iz gorostaznega njenega razvijanja i napredovanja se vidi, da ima sijajno nalogo, preporoditi človečanstvo.

Dopisi.

V Čajnici, 31. januarja.

Jaz bivam zdaj v Čajnici, na meji Novega pazara, od tod imam 2 uri hoda do postaje Svetlo-Borje, ki je uže v plevljiškem okraji. Mesto ima same lesene hiše, ki so z blatom vmetane in menda na vsake avete čase enkrat pobeljene; prebivalcev ima okoli 1400 Turčinov in pravoslavnih. Mohamedani imajo tri krasna sretišča, kder pogosto svojo molitev opravljajo. Glavna dika je mestu veličastna arbaka cerkev, ktera je popolnoma zidana in ima 4 večje in na vsaki strani po sedem manjših kupelj, iz kterih pozlačeni križci visoko proti nebu molé. Krog cerkve pa se stega mogočen samostan, podoben majhuj trdnjavi. Tik cerkve stoji zvonik, iz kterega se pogosto milo zvonjenje razlega. Zvon so skoraj sami vojaki 54. pehotnega polka omislili, in so zarad tega imeli privilegijo vsako jutro budnico zvoniti. Zraven zvonika stoji pa majhno, zelo slabo poslopje, ki je nekdanj rabilo za cerkev, zdaj se pa rabi za mrtvašnico, vendar je pa zarad lepega spomenika vredno omembe. Tukaj namreč kažejo popi štirivoglató, z veržico na jelov steber pritrjeno železo, s kterim so ljudstvo pred posedanjem Bosne k molitvi klicali, kajti Mohamedanecem je zvonjenje jako zoprno in menda v njihovem zakonu celo prepovedano.

Zivenje imamo tukaj zelo enolično in precej slabo. Dragina je neizmerna, 1/4 litra vina stane 20 kr., 1 jajce od 6—10 kr., pivo se tukaj ne nahaja. Stanujemo v privatnih hišah, ktere pa nas jako slabo branijo ostrej zimi, ktera tu uže od meseca decembra nepretrgano gospoduje. Imeli smo uže do 21. stopinj mraza in meni je parkrat po noči v tintniku črnilo zmrazilo. Sicer pa živimo vedno v nekakej bojazni; ne mine dan, da ne bi se slišalo tu ali tam v kakem krdelu razbojnikov, ki preže na pošto ali pa na kakega potnega človeka. Sploh se Turčini tukaj nekako oholo proti nam vedo, kajti dobro znajo, da se njih bližnji sosedje v Novem pazaru še z sabljenko in handžarji ponašajo.

Pošto, ki hodi med Plevljami in Čajnico, vedno 24 oboroženih mož spremlja; dalje se pa tudi pogostoma vojaške patrole kržajo proti Črnigori in plevljiškim okraji. Zadnje dni je nas iznenadila novica, da je dobil 44. peš polk v Plevljah ukaz, za odhod pripravljen biti, kamo da ima odrinoti, to ni znano, vendar se pa tu mnogo govori, da proti jugu, ako se Črnogorci in Turčini zarad posestev pri Plavi in Gusinji ne bodo mogli z lepa porazumeti. Jaz bi pač želel, da bi vsaj do konca meseca sušča mirovali, potem pa hajdmo na Mitrovico!

V Benetkah, dne 7. februarja.

(*) Na Laškem je vse spodjedeno. Kmetovalcem — kmetov je tam malo, le koloni, na polu sužnji so — godi se tam tako hudo, da tursične stroke meljejo i moko iz njih jedó, tudi mlinski davek jih strašno stiska; resnica je postal stari pregovor, ki pravi, da bo takrat hudo na svetu, ko se bo davek plačeval od meha, v malin danega. Blizu Verone so se ljudje celo uprli i zahtevali, naj se podvržejo zopet pod avstrijsko vlado, ker pod Avstrijo so imeli dosti kruha, pod laškim kraljestvom pa za lakoto ginejo. Ako pride Avstrijec v te kraje, na vsak korak sliši besede: „Beati Austriaci!“ i to ne le po kmetih, tudi po mestih ti na uho doné enake besede. Siromaščina je v nekaterih krajih taka, da roditelji lastne otrok prodajajo, da za gladom ne umró.

Razen te nadloge pa rogovilijo irredentari vedno hujše. Te vrste ljudi je zelo veliko; skoraj vse, kar je nekoliko izobraženo, spada k tej stranki, katera ima dvojin namen: razširjenje laške

meje do Triglava i Save in ustanovitev republike. Laškega kralja prestol stoji na ognjeni gori ter je v veliki nevarnosti.

Kako nespametno delajo dunajski časniki, ki bruhajo sovražstvo na Ruso, to lahko posnamete iz tega le: Ko so nedavno ti časniki strupeno napadali rusko vladu, porabili so irredentariji to ter nabili po mestih i vseh velike proglase, v katerih se je ljudstvo opominjalo, naj se pripravi za sveto vojno, ker spomladi zgrabijo Rusi Avstrijo za hrbtom i tedaj bo čas rešiti nerešene brate. — Laška vlada vidi nevarnost, katera jej preti, a moči nima, da bi jo zatrla; kriva pa je tega najbolj sama; metala je v lastno hišo ogeuj, kaj čuda, če se jej streha nad glavo uname! Irredentarstvo pa ni nevarno le laškemu kralju, ne preti le Avstriji, temuč tudi drugod se ga bojé, najbolj na Nemškem. Tukaj se trdi, da se nemška vlada na vso moč prizadeva, da se zatre, ker se bojé, da šine socializem iz Italije na Nemško, kder je nekij polno netila zanj; pravijo, da nemškemu cesarju delajo naši irredentariji reglavico i da vsak dan Boga prosí, naj bi odvrnil od njegovih dežel to šibo. Naj prime zdaj Bismarka za lasé, saj ga je ta mož tudi gojil, naj ga zatare, če more.

To je gotovo, da ni daleč čas, ko se vname na Laškem plamen, ki bođe strašno krog sebe žrl. Zato pa naj se Avstrija takoj pripravlja, da jo dogodbe, katere se ne morejo odvrti, ne prehité. Zadnji čas je, da v lastnih primorskih zemljah stare glavo irredentarskej kači ter da na vso moč podpira slovanska plemena, ker le ta jo morejo oteti iz velike nevarnosti.

Kritični politični pregled.

Domače dežele.

Državni zbor je 2. t. m. sprejel postavo o bosenskej upravi po vladnem predlogu.

Zgodilo se je, kar smo uže zadnjič trdili; nemški poslanci iz Češkega se so namreč izrekli zoper spomenico slovanskih čeških poslancev i sklenoli ta izrek podati cesarju. Oni zametajo federalizem, ngovarjajo zoper rabo češkega jezika v notranjih uradnih opravkih ter se upirajo zoper razdeljitev praškega vseučilišča v češki i nemški predel. — Nemci hočejo še dalje ostati sami gospodje.

Ponudbe za naseljenje v Bosno uže dohajajo vladi iz raznih krajev, celo iz tujih dežel, vendar vlada o tem še nič nij določila, ker so razmere še premalo pojasnjene. Prav bi bilo, da se pri naseljevanju pred vsem na Slovane ozir jemlje, ker to bi upravo zljajšalo i ne nastale bi borbe mej posameznimi narodnostmi. Marljivi Slovenci i Čehi bi najsposobniši bili za naselitev, toda morali bi se združiti v celoto i vsaj za nekaj časa z vsemi potrebami preskrbeti.

Za naučnega ministra je nekij imenovan dvorni svetovalec Kriegssau; mož je pravičen, zato je ta novica mej Slovani veselje obudila.

Državni zbor se nekij pred Veliko nočjo zaprè, potem pa se sklicéjo deželni zbori. Radovedni smo, kako se bo vedel krajski deželni zbor, ker je njegova večina v nasprotju z vso krajsko deželo i tudi z sedanjo vlado.

Baron Hübnér, nekédaj poslanec v Parizu, razodel je v avstrijskej delegaciji maršikaj Nemoem neljubega; mej drugim je rekel, da je bilo po francosko-nemškej vojni mnogo taciñ ljudij v Nemčiji, ki so delali na to, da bi se avstrijsko-nemške dežele pridružile Nemčiji. — Tudi se zdaj ne manjka taciñ ljudij, ki škilijo na naše dežele iz Nemčije, ali pa iz naših dežel obraz obračajo proti Nemčiji, saj je to lansko leto Schönerer v državnem zboru dosti jasno povedal.

Za pomanjnanje ubožstva v Galiciji je vlada 3. t. m. državnemu zboru predložila načrt postav, po katerej ima država dati gališkemu deželnemu zastopstvu polu milijona brezobrestnega posojila. Vladni predlog je bil sprejet.

Ministerska kriza. Ko to pišemo, nij še uradno razglašeno imenovanje novega naučnega ministra, a v državnem zboru se pripoveduje, da je uže gotovo i da se še ta teden razglasi. Novi minister, baron Kriegssau je bil pod Hohenwartovim ministerstvom prvostojnik v oddelku za nauk i bogočastje, potem pa je stopil v pokoj, ker pod Giskrom i Hasnerjem ni hotel služiti. On je pravičen mož, avtonomist i velik prijatelj grofu Hohenwartu. To so same take lastnosti, da jih smemo veseli biti, ker nam dajó gotovo poroštvo, da se naše šole k malu tako predručajijo, kakor zahtevate narodnost i pravica.

Časniki poročajo dalje, da gospod Stremayr neče več minister biti i sicer zato ne, ker neče sedeti poleg Kriegssava ter da je dal ostavko i za sabo potegol tudi ministra Horsta i Korba. Po tem takem gre ministerska „koalicija“ h koncu i na krmilo pridejo možje iz večine državnega zbora.

Triester Zeitung zaradi tega jako toži, ona imenuje Stremayrjevo šolske postavbe najlepšo pridobitev ustavne dobe ter napada duhovščino, ker se ta prizadeva, da se odpravijo. — Mi Slovani čutimo to „najlepšo pridobitev“, ter smo srečni in veseli, ko vidimo, da se je iznebimo.

V budgetnem odseku je 7. t. m. poslanec Jireček nasvetoval resolucijo zastran izvršitve jezikove enakopravnosti na praškem vseučilišču. Minister Stremayr se je hudo ustavljal zoper to ter povdarjal, da ima vseučilišče nemški značaj, i da je državna potreba, da se mu ta ohrani.

Državni zbor zdraj obravnanje postavo o zemljiškem davku.

Državni dohodki na Ogerskem v letu 1879 so znašali 220,703,248 gld.; troški pa za 28,286,405 gld. več. Enak primanjkljaj se na Ogerskem ponavlja leto za letom. Dualizem celo Madjarom ni prinesel dobrega sadu i dualizirali bodo dotle, da dodualizirajo.

„Obzor“ je poročal, da je cesar na obed k njemu povabil nemu delegatu Vončini rekel: „Iščite točke, da z Madjari pono-

vite nagodbo, potem doboste tudi granico, kar bođe najvišji dobiček Hrvatom.

Tuje dežele.

Na Bolgarskem so pri novih volitvah v državni zbor zopet zmagali vladni nasprotniki. Novica, da se zaradi tega hoče knez Aleksander odpovedati prestola, menda je pretirana.

Ruski car je službeno dolžnost v vojski od 5 na 4 leta skrajšal, i namesti določenih 36,000 mož, 34,000 mož iz dejanske službe spustil. Tak odgovor je dal car Prusiji, ki je število vojakov pomnožila.

Turčija še vedno ni izročila Črnogorcem Plave i Gusinja; Muktar paša se je celo se svojo vojsko moral umakniti v Ipek, ker mu je albanska vlada pretela, da ga napade. Zdaj se je začela tudi italijanska vlada mešati v to zadevo, katero najbrže črnogorski meč proseče.

Mej mohamedanskimi Arbanashi v Tirani blizu Skadra je vstal krvav razpor; napravile ste se dve stranki, ki druga drugo napadate.

Turska vlada se hoče popolnem otresti angleškega vpliva. Doslej, tako se poroča, se je branila, odslej pa hoče z dejanjem pokazati, da si ne da nič zapovedati. O reformah neče nič vedeti. To so vsaj resnične in odkritostne besede. Doslej Turčiji še nič nismo verovali, to pa radi verujemo.

Angleški parlament se je te dni še sešel, potem pa bodo nove volitve. Obe stranki, vladna i Gladstonova boste napenjale vse moči, da se vtrdite. To se bođe kazalo uže v parlamentu, še bolj pa pri volilnem gibanju. Ni moči še danes povedati, katera premore; mi bi želeli zmago Gladstonu, ker je pravičen i sovraži tisto politiko, s katero Angleži zdaj zatirajo skoro ves svet, da sebe bogaté; bati se je vendar, da sedanja vlada dobi večino, ker angleško ljudstvo je uže tako, da na rokah nosi tistega, od katerega se nadeja dobička, ono meni, da imajo Angleži pravico druge narode odirati ter brez srca hladnokrvno gleda trinostva, ki so njemu na korist; drugim državam, vzlasti Rusom, pa vsako pridobitev zavida ter jo ima za rop, storjen Angležem.

Domače stvari.

Naša cesarica je zadnjo nedeljo zapustila Dunaj ter šla za nekaj dni na Irsko.

Ministerstvo za trgovino je izdalo ukaz, v katerem so navedeni predpisi, da se odstranjajo na morji nesreče, katere se pripetujejo s trčevanjem ladij.

V državnem zboru je bil 4. t. m. naš rojak in vrli narodnjak, dr. Dominkuš izvoljen v državno sodišče.

Abendroth i Munjei. Mnogo Munjcev je zapeljal Abendroth, da so šli v Hrcegovino prevažat državno blago. Ker niso dobili pogodjenega plačila, prišli so v nedeljo 11. januarja k državnemu poslancu Viteziću tožit mu o tej stvari. Gospod Vitezić jih je lepo sprejel, poslušal njihove pritožbe ter rekel, da je tudi on podpisal Obrezino interpelacijo i da je zdaj treba čakati ministrovega odgovora, o katerem se nadeja, da bođe dovoljen.

Statistika. V škedenjskej fari je bilo v letu 1879 rojenih 92 moškega, 80 ženskega spola, skupaj 172; umrlo jih je 65 moškega, 43 ženskega spola, skupaj 108. Porok je bilo 27.

Podpora za Kras. Za Kras se je dovolilo 6000 gld. državnega posojila, i sicer za popravo cest; ni pa še gotovo, ali občine tudi prevzemo to brezobrestno posojilo.

Sežanska čitalnica je imela 1. februarja lepo veselico; „Županova Micka“ je bila izvrstno igrana. Mi čestitamo čitalnici, da se je po dveletnem molčanju zopet krepko oglasila. Sežana je lep kraj, še lepše pa ja tam rodoljubje i ljudoljublje.

Iz Velenja na Štirskem smo dobili pismo, iz katerega ponesemamo, da ondotni prebivalci prav hvalevredno skrbé za svojo šolo. Tako so še le predzadnji teden napravili tombola i čisti dohodek, ki je znašal 70 gld. podarili v podporo ubožim učencem. Posebno se trudi za šolski vspéh načelnik krajnega šolskega sveta, gosp. Gol, katerega gg. Tischler i Thalmayer hvalevredno podpirata. Tudi je bil te dni tam izvoljen novim županom gosp. M. Vrtošček, ki je prav vrl narodnjak.

Slovenske pisanke in risanke je izdal vrli naš narodnjak, gosp. Lapajne na Krškem. Mi jih živo priporočamo slovenskemu občinstvu; gosp. pisatelj ima namen, izdati tudi majhne slovenske zemljevide.

Ignacij Peternel, vikar pri Sv. Andreži je 27. min. meseca v 76. letu svojega življenja umrl. Ta gospod je bil jako priljubljen ter je ljudstvu v mnogih rečeh veliko koristil, vzlasti bolnikom je bil oče i zdravnik.

V Idriji so 5. t. m. pri občinskih volitvah sijajno zmagali narodnjaki. Upamo, da se tudi v Idriji k malu zopet dan naredi. Knez Windischgrätzova interpelacija v državnem zboru je idriškemu zatiranju i nemčurstvu vsekala smrtno rano.

Na Sežansčini so uvedene nove gruntovne knjige v teh le poreznih (katastralnih) občinah: Barka, Vatovlje, Misleče, Vareje, Rodik, Dane, Škoflje, Naklo, Ležeče, Divača, Avber, Utovlje, Kazle, Križ, Dntovlje, Lokva i Tomaj. Sedaj so v delu nove gruntovne knjige za porezno občino Sežana i potem pride na vrsto Štorje, Pover, Merče i druge občine, ki so nekédaj pod devinsko graščino spadale.

Delalsko društvo „Fratellanza Artigiana“, to je ono društvo, katerega udje so se ocepili od glasovitega društva „Operaja“, imelo je v saboto zvečer v gledišči „Politeama“ krasen ples. Vdeležba je bila obila, gledišče je bilo s zastavami i velikanskim transparentom ozlašano. Pevski zbor, obstoječ iz 50 pevcev, pel je več zborov jako dobro. Živahen ples je trajal do ranega jutra. Odbor je sestavljen iz večjih možakov, zato društvo

tudi prav dobro napreduje. Odbor slovanskega podpornega društva je bil pri vstopu prav prijazno sprejet ter se mu je odločila loža prve vrste. Te dve delalski društvi obeh deželnih narodnosti se prav bratovski za delalski stan trudite, kar je veselo znamenje časa i daje nam poroštvo, da gine v Trstu tista stranka, ki škili čez morje.

Koliko izdaje država za nemške šole in za razširjevanje nemščine na Primorskem in v Dalmaciji. Dokler je v državnem zboru na Dunaji gospodarila nemška ustavoverna večina, izvedelo se je malo, koliko trosi vlada za ponemčevalne namene v južnih deželah. Letos pa smo iz proračunskega odbora v državnem zboru na tanko slišali, kako velike svote je vlada postavila še letos v proračun za nemške šole in za učenje nemškega jezika na Primorskem in v Dalmaciji. Za Primorsko je namreč 44,038 gld., za Dalmacijo pa 12,997 preliminiranih. V katere namene pa se ima ta denar obrniti? Za prostovoljno podučevanje v nemščini od strani ljudskih učiteljev na Goriskem in v Istri je vzeto 4000 gld. v proračun, za vzdrževanje nemških paralel pri ljudski šoli v Pulju 2000 gld., za nemško deško šolo v Trstu 17,252 gld., za nemško dekliško šolo v Trstu 11,561 gld., za nemško deško šolo v Gorici 9,015 gld. V Dalmaciji pa je v proračun postavljenih: za nemško meščansko šolo v Šebeniku 4,800 gld., za nemško mešč. v Korčuli 6,000 gld., in za enake namene v Zadru 1,612 in v Dubrovniku 585 gld. Zanimivo je to, da se je lani za remuneracije goriskim in istrskim učiteljem, kateri so prostovoljno v nemščini podučevali, le 1,000 gld. porabilo, letos se je pa torej 3,000 gld. več v preliminar postavilo. Ministerstvo motivira te številke s tem, da pravi, da je država dolžnost skrbeti za razširjevanje nemščine, ker dežele za ta jezik ne skrbé. — To je lepo gradivo za naše poslance, tu imajo priliko prrašati: Ali vé slavna vlada, kako avtonomni organi v Trstu in Poreču za razširjevanje slovenščine in hrvaščine skrbé!

„Novoje Vremja“ je pisala v avstrijskej zunanji politiki tako le: „Poseđenje Bosne i Hrcegovine nij Avstrije otelo starih skrbí. prišla je s tem v nove težave, v katerih se kakor v čarovnem krogu vrti. Zemljepisna lega balkanskih kneževin in avstrijsko-ogerske države zahteva nže sama ob sebi prijateljske politične razmere i živo trgovinsko občevanje mej omenjenimi državami, kar bi v prid bilo obema deloma. V resnici pa jako malo občenejo balkanske države so svojo sosedo i še dolgo bodo nezaupljivo nanjo gledale, ker avstrijska politika ovira neodvisnost i samostojni razvoj slovanskih narodov. Brez dvombe se Avstrija sedaj ne prizadeva pridobiti si sočutja Slovanov, a tega sočutja treba Avstriji pred vsem drugim, ako hoče pogoje mirnega vpliva Avstrije na balkanske Slovane zboljšati. Avstriji bi bil hvaležniši nalog, pridobiti si prijateljstvo Slovanov, nego sovraštvo netiti. Avstriji bi častno bilo, ako bi prevzela z Rusijo vred v svojo skrb balkanske Slovane i se poprijela tiste politike, katere se v zadnjih časih tudi Francoska drží.“ To je gotovo dober svet.

V razmeri laškega kraljestva k Avstriji je govorila „Gazzetta Piemontese“ te le spomina vredne besede: „Zalostno je, da dve državi, kakor ste Italija in Avstrija, namesti da bi pospeševale vzajemne razmere in interese, druga drugo z argovim očesom gledate. Narodni princip, na kateri se vpira Italija, ta je v skrajnih posledkih bečoča. To se vidi vzlasti na mejah. Na južnem podnožju Juljskih planin ima danes Italija mnogo Slovencev. Avstrija ima do teh po principu narodnosti prav toliko pravice, kolikor Italija na Lahe na Tridentinskem in v Trstu. Avstriji treba morje. Trst n. pr. bi Italiji le breme bil, Avstriji pa je neobhodno potreben. In ali je dvema velicima državama spodobno, da se ena za ubogo deželico, ki jej ne more nositi veliko dobička, do brade oroži, druga pa mora na boj pripravljena biti, ker je ne more odstopiti, ker bi se s tem krvne žile zavezala. Mi želimo, z vsega srca želimo, da se vendar uže poleže zavist i sovraštvo.“ — Te besede priporočamo irredentarijem v trezen premisek.

Razne stvari.

Razbojniki v Istri. Šest oboroženih i našemanih razbojnikov je minoli teden blizu Vodnjana napalo železniškega inženirja, ki se peljal z delalci po železnici. Inženir je ranjen; razbojnike so pozneje polovili i zaprili.

Ruska cesarica se vrne iz Francoskega v Petroburg. Njeno zdravje je tako slabo, da jej zdravniki ne obečajo več dolgega življenja i celo nevarnost je, da na poti umre.

Turški Sultan je neki zelo hud na Avstrijo, ker neče poklicati vojakov iz Bosne i Hrcegovine. Sultan živi še vedno v veri, da ste ti deželi njegovi.

Kupčija z dekleti. Zvedelo se je, da je na Nemškem neko judovsko društvo, katero zapeljuje dekleta ter jih prodaja v južno Ameriko. Taka je judovska svoboda.

Mesto Paris je izdalo to zimo za odpravo snegu i ledu 3,173,600 frankov.

Amerikanski časnik „Herald“ je začel nabirati mile darove za stradajoče Iree ter sam prvi podpisal 100,000 dolarjev. To je lepo, pa je tudi velik udarec angleškej vladi, ki po vsem svetu rogovili i državno premoženje za sleparije zapravlja, za lačne Iree pa nema pomoči.

Sužnji se na Turškem ne bodo smeli več prodajati, tako pogodbo ste namreč sklenole turška in angleška vlada; obeh držav ladije bodo lovile na morji trgovce se sužnji.

Koliko ovac je na svetu. Preračunilo se je, da ima Evropa okoli 190, drugi deli sveta pa okoli 300 milijonov ovac. Ker ima zemlja okoli 1000 milijonov prebivalcev, tedaj bi prišlo polu ovce na enega človeka.

Gospodarske stvari.

Vino v svetovni trgovini. Iz spodaj navedenega, po zasledljivih virih sestavljenega pregleda se vidi pridelek vina v Evropi; pridelava ga:

	Hektolitrov vina
Francoska	56,160,000
Italija	31,500,000
Avstrija	22,640,000
Španija	20,000,000
Nemčija	6,500,000
Portugal	5,000,000
Rusija in evropska Turčija	2,134,000
Grška in ciprski otok	1,150,000
Rumunska	662,000
Švica	377,000
Skupaj:	146,123,000

Vinski pridelek na Francoskem je picleji i slabši od prejšnjih let; temu so krive razne bolezni in trtna uš. Bordo-vina se je izvozilo leta 1867 za 53 milijonov gl.

Francozom šampanjec največ dobička donosa. Največ ga gre v Ameriko, i sicer 10 milijonov, na Anglesko 5 milij., v Nemčijo 1 1/2 milij. botelj. Rusija in Francosko porabita po 2 milij. botelj.

Izvozi se je vina iz Francoskega leta 1867 3,300,000 hektolitrov, za katere se je skupilo 212 milij. frankov.

Italija izvažava primerno malo vina, če tudi ga obilo prideluje. V Avstriji je 615,000 hektarjev vinogradov, polovico na Ogerskem, in polovico v Cislajtani.

Ves pridelek se računi na 40 milij. veder, pa le malo se ga iz države proda. Španija vsako leto na tuje za 60 milij. gl. vina proda in rabi polovica tega denarja za blago, katero iz Angleskega dobiva. Angleska porabi na leto za 175 milijonov gl. vina iz bližnjih dežel.

Zarad se ne razvitega vinarstva v drugih delih sveta ni se treba bati konkurence Evropi. V Ameriki ima poljedelstvo, živinoreja in bombaž večje veljavo, enako tudi v Avstraliji.

Na dobro čezmorsko trgovino se v Avstriji še ne more misliti, ker je vinstvo pri nas še premalo razvito; da bi tako razvito bilo, kakor je na Francoskem, donasalo bi našim deželam mnogo dobička.

Dunajska Bors

dne 10. februarja.

Enotni drž. dolg v bankovcih	71	gl.	15	kr.
Enotni državni dolg v srebru	72	"	25	"
Zlata renta	85	"	40	"
1860. državni zajem	130	"	50	"
Delnice narodne banke	846	"	—	"
Kreditne delnice	302	"	30	"
London 10 lir sterlin	117	"	—	"
Srebro	—	"	—	"
Napoleoni	9	"	35	"
C. kr. cekini	5	"	53	"
100 državnih mark	57	"	75	"

Deset zapovedi dopisnikom.

(Boston Transcript).

1. Piši le na eno stran lista, kajti večkrat je treba razrezati list dopisnika, da se med tiskarske stavce razdeli, in da gre delo hitreje od rok.

2. Piši razločno in jasno zlasti lastna imena in besede iz ptujih jezikov, kajti ne delaš prav, ako uredništvu in tiskarskim stavcem sitnosti napraviš ter jim brez potrebe čas kraješ, da morajo tvoje črečare študirati.

3. Ne piši mikroskopično drobckeno, ker večkrat mora stavec polu metra daleč gledati, kadar črke stavi, in tudi urednik mora kedaj kaj vmes popravljati.

4. Ne začni dopisa kar precej zgor na robu, ali v liniranem listu v prvi vrsti, temuč bolj spodej, ker mora urednik časi naslov premeniti, pa tudi tiskarskega stavca opomniti, kakó in kje naj se tiska dopisnikov članek.

5. Nikoli ne zmečkaj lista, in ga ne zvijaj okrog, ker če tako delaš, se jezé vrednik, stavec in popravljavec.

6. Bodi kratek, kajti dolžih stvari nobeden rad ne čita.

7. Imej v mislih tisti kot, ali koš, kamor vrednik nevoljavne dopise zmeče, da se po nepotrebnem ne trudiš, ter si papirja in poštnine prihraniš.

8. Podpiši vselej svoje ime in priimek in napis popolnoma, da ve urednik s kom ima opraviti, in da mu tvoje ime služi za garancijo istinitosti dopisa. Ako pa nočeš očitno svetu praviti, kdo si ter se pod psevdonomom (skrivnim imenom) skrivaš, podpiši pod istim vselej tudi svoje ime; le takrat smeš to opustiti, ako je uredniku dobro znano, kdo si.

9. Ne piši na temnem (rjavem, modrem, sivem) papirju, da si tiskarski stavec in popravljavec očí brezpotrebno ne krhata.

10. Te zapovedi si dobro zapomni, ter jih preberi kadar te roka erbi in bi rad kaj za javnost načrčkal.

Cenik raznega blaga.

	za 100 K.	
	od f.	do f.
Kava: Moka	115	122
Ceylon biser	136	144
plant. fina in najfina	127	140
• srednja in 1/2 fina	116	124
• native	85	95
Portorico	108	126
Malabar native	96	100
La Guayra	—	—
St. Domingo	78	96
Bahia	60	73
Rio najfina	86	96
• fina	78	84
• 1/2 fina in navadna	69	74
Santos navadna in fina	84	100
Java Malang	98	100
Costarica	104	112
Manila	80	86
Guatemala	—	—
Sladka skorja	70	72
Nageljnovi cvetlič (šibice)	200	205
Poper Singapore	54	56
• Batavia	49	49 50
Piment Jamajka	63 50	64
Imber	29 50	30
Sladkor avstrijski v stokih rafiniran	36	39
• v kosih	32	33 50
Olje: Ital. jedilno navadno	48	50
• fino in najfina	65	80
Levantsko in Albansko jedilno	45	48
Corfu jedilno fino in najfina	44	54
Dalmacija jedilno fino in najfina	47	—
Istra	47	48
Laneno	38 50	—
Pavoljno ali bombažno	35	42
Ribje hamburško (3 krono)	62	64
Olein	35	—
Sadje: Pomeranče Sicilije (1 zaboj)	4 50	6
Limoni (1 zaboj)	3 50	6
Kaperi	65	—
• 1/2 fini	30	—
Rožiči pulješki	7	7 50
• grški	7	—
Mandji pulješki	110	115
• romanski	108	110
• siciljski	108	—
• pulješki grenki	130	—
Lešniki novi ital.	35	36
• istrski	100	110
Česplje suhe iz Bosne in Srbije nove	32	34
• stare	24	25
• iz kranjske in hrvatske	17	19
Pinjoli	71	72
Fige Calamata v venci	17	—
• v vrečah	15	17
• pulješke v sodih	14	17
• iz Smirne	32	40
Cvebe Elemé	31	35
• Cismé	29	30
• Stanchio	—	—
• Samos črne	22	—
Rozine Sultan	27	35
Grozdiče (opaša) grško	29	30
• rudeče (korinte)	—	—
• siciljsko Lipari	34	35
Riž ali laško pšeno: Italijanski navadni do 1/2 fini	18	19
Italijanski fini in najfina	20	23
Indijski	16 50	17
Slanina in mast: Slanina amerikska	41	44 50
Mast Bankroft	49	50
• Wilcox	48	—
Loj dalmatinski	39	40
• tržaški	41	—
Stearina	82	—
Sveče iz stearine	98 25	100
• iz parafine	92 75	100
Petroliji v sodih	10	10 25
v zabojih	12	12 25
Domači pridelki: Maslo štajersko I. vrste	76	80
Maslo hrvatsko	64	65
Leča	13	14
Fizol svitlo rudeči	12	—
• temno rudeči	11 50	11 75
• bohinec	13	13 25
• rumeni	12 75	13 50
• zeleni	12 25	12 50
• kanarček	12 50	13 25
• cukrenec (koka)	14	14 50
• beli dolgi	13	13 50
• okrogli	12 50	12 75
• mešan nov	10	10 50
• stari	9	9 25
Konoplje drobne	26	28
• debele	11	12 50
Prosó belo	13	14
Zelje kranjsko	11 50	12
Žito: Pšenica ruska	13	13 60
• banaška in ogrska	—	—
Koruza Galac, Ibraila	8 40	8 50
• Odesa	8 50	8 60
• ogrska in banaška	8 50	9
• hrvatska	—	—
Rl. Galac, Odesa	9 25	9 50
Ječmen	9	12
Oves banaški, ogrski	8 50	9

	za 100 K.	
	od f.	do f.
Moka ogrska	0	1 2 3 4 5 6 7 8 8 1/2 9
25.70, 25.20, 24 1/2, 23 1/2, 22 1/2, 22, 20 1/2, 20, 19 1/2, 16 1/2, 14 1/2		
otrobi debeli	5	50
• drobni	4	60
ajdova	16	20
koruzna	10	12
Vino in spirit: Spirit rafinirani 36° hektol.	39	50 40
Rum Jamajka (liter)	—	86 1 14
• Demerari	—	57 — 72
• St. Jago	—	32 — 40
Vino cipersko (hektoliter)	35	60 75
• Malaga (aroba)	10	12
• refosk iz Istre (botelja)	1	1 20
• istersko (hektol.)	24	32
• teran	35	45
• vipavsko	15	24
• hrvatsko	10	14
• ogrsko	11	15
• dalmatinsko	9	14
Predivo konopljeno Ferrara	45	47
• Bologna	52	55
• Cesena	42	44
dolgo čiščeno	72	83
• najfina	76	83
za dreto	81	96
Razno blago: Kafa	165	172
Orehi levantinski	16	17
Vih	48	58
Oreški (Muskat)	300	375
Té	160	600
Vanilja (1 kilo)	38	58
Zafran španjski	40	75
Galun	8 75	9
Potašelj	21	22
Soda	6 50	—
Rij domni in tirolski	8	—
• istrski	7	7 25
Kolofonij ameriksanski	6	11
Vodec (Bimstein)	4	9
Mjilo kandijsko	45	—
• Corfu	25	33
Cunje	16	18
Gobe za konje	5	17
• za toaletu	9	35
Ježice iz Azije	20	28
• grške	12 50	18
• domače	14	15
Zveplo rimsko v kosih	7	7 75
• siciljansko zmljeto	7 50	8 60
Ribe — polenovke nove	24	30
• stare	22	23
Arniki Yarmouth (1 sod)	20	20 50
Sardelle istrske	15	24
usnje za poplate	150	175
usnje teletina	357	618
• krvavina bela in črna	145	250
kože surove volovske donasne	110	134
dalmatinske in bosenske	70	100
ameriksanske	108	130
kravje iz Indije	125	140
teleče	190	200
janje dalmatinske	50	80
zaje (100 komadov)	25	28
bosenska	86	100
albanska	92	115
grška	140	—
iz male Azije	120	—
istrska	—	—
Les: Deske 1" debele in 7" široke za 100 komadov	34	—
• 8/9	49	51
• 10/14	89	90
• 8/12	60	62
• 10/14	68	70
• 8/12	52	54
• 10/14	58	60
Skurete 1/2"	55	57
Remeljni 3/4"	27	30
• 1/2"	26	27
Dile 2" za 1 cola	—	15
• 1 1/2"	—	12
• 2" mere nove	—	21
• 1 1/2"	—	16
Deske po 1" debele in 7" široke za 100 kom.	30	31
• 8/9	36	37
• 10/14	66	68
• 8/12	51	52
• 10/14	54	56
Skurete 1/2" laške mire debele 8/12	43	44
• 10/14	45	47
Remeljni 3/4"	45	47
• 1/2"	23	24
• 1"	23	24
Dile 2" debele cola	—	13
• 1 1/2"	—	11
Trami od 1/2 do 3/8 kubični čevlji	—	38
Bordonalni od 24' naprej	—	40
Drva za kurjavo bukova seženj	12	15
Oglje bukovo za 100 K.	2	50
po takih cenah prodaja se tukaj v magazinu.	—	—
Seno dobro volovsko	1	1 30
navadno konjsko	—	80
• (škopa) ržena	1	60 1 80
Slama za steljo pšenčno	1	1 25

Nič več ne bo kurjih očes.

Odpravlja jih tehnični operater

POLIGLOT BAKMAZ

Dogana št. 7, dopoldne od 10—1 ure.

Dobre, pravične, nepokažene

voščene sveče,

za katere dajejo poročstvo, iz najboljšega čistega čebelnega voska, katere izverstno lepo in prav počasi goré, prodajata po najnižji cení.

P. & R. Seemann
v Ljubljani.

CURIEL & CANTONI

Piazza S. Giovanni, Palazzo Diana

Novo naročilo

porcelana, lončene posode i stekla

vsake vrste i cene, od najlepšega do najnavadnejšega.

Umetniške majolike, reči za darove i lišp, posode za pivo i punč iz kristala, reči za tobak iz porcelana itd. itd. za na mizo, za kavo i čaj.

IZVOŽNJA

(2) Noročbe na debelo po fabriških cenah.

Najboljši isterski refošk

po 1 gold. botelja.

Kdor ga želi kaj kupiti, naj se obrne do

(4) **Upravništva.**